

1. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-ЕВОЛЮЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЮЧОГО В УКРАЇНІ СПРОЩЕНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Антоненко В.М., к. е. н., доцент
Донецький національний технічний університет

Реформування податкової системи та запровадження нових норм оподаткування в Україні було вкрай необхідним; воно назріло давно й об'єктивно. Тому Податковий кодекс був довго очікуваним і мав реалізувати, як фіскальні сподівання держави, так і економічні інтереси підприємців – платників податків.

Але, якщо згадати розвиток подій, то підготовка та уведення в дію ПКУ відбулися надто стрімко і тому не достатньо обґрунтовано. Зараз шокове прийняття й перманентне змінювання Податкового кодексу, здається, вже нікого не дивує.

Одним з таких найбільш необхідних, значущих й актуальних нововведень у ПКУ, а водночас – і проблемним, стала перша глава розділу XIV, а саме єдиний податок (ЄП), по якому відбулися серйозні кардинальні зміни. Треба додати, що шок для підприємців був від першого варіанту цього єдиного податку, який потім, під тиском самих потенційних платників, був значно змінений і отримав сучасний, більш прийнятний, вигляд. Але значна кількість підприємців так і не дочекалася позитивних змін (а, скоріше, й не вірила у їх можливість) та припинила свою підприємницьку діяльність.

На жаль, й досі бракує науково-теоретичних досліджень цього оновленого єдиного податку, а підприємці, які постійно стикаються з практичними проблемами, не завжди можуть знайти відповідні адекватні рішення. То ж спробуємо дослідити цей податок з точки зору податкової науки, зосереджуючись на його основних, більш вагомих чи наочно видимих, аспектах.

По-перше, фізичні особи – підприємці – це унікальна категорія платників, які водночас на ринку товарів (робіт, послуг) виступають і, як суб'єкти пропозиції, наповнюючи ринок результатами своєї підприємницької діяльності, і як суб'єкти попиту, тобто є споживачами інших товарів; як підприємців, їх дохід треба оподатковувати за пропорційною ставкою, але як фізичних осіб – за прогресивною шкалою. Враховуючи

наявність у ПКУ чотирьох груп платників ЄП – фізичних осіб, для оподаткування доходу яких передбачено збільшення податкових ставок, можна визнати, що законодавці певним чином вирішили це спірне питання (пропорція чи прогресія) в оподаткуванні доходів таких платників.

По-друге, сучасний ЄП дає підприємцям більше можливостей щодо самостійного вибору найбільш вигідного для них варіанту оподаткування з наявних альтернатив: замість колишньої можливості переходу тільки на звичайну систему оподаткування, зараз платник може перейти в іншу групу платників; а збільшення податкових альтернатив вимагає від платників більшої уваги до планування своєї діяльності. То ж не все так просто, як здається на перший погляд: платникам варто прогнозувати усі можливі ситуації, що актуалізує впровадження корпоративного (для юридичних осіб) та особистого (для фізичних осіб) податкового менеджменту. На жаль, практичні спроби підприємців у цій сфері, які робляться ними на свій розсуд і ризик, не мають необхідного науково-теоретичного підґрунтя.

По-третє, розглянемо ЄП з точки зору виконання ним регульовальної функції. У ПКУ, до речі, мова не йде про те, що запровадження цього податку має за мету стимулювання малого та середнього бізнесу, хоча це є досить важливим для сучасної української економіки. Головною вадою колишнього (до ПКУ) ЄП було абсурдне протиріччя, яке полягало у самому механізмі ЄП: спочатку він заохочував підприємців до зростання обсягів їхньої діяльності, але потім, при досягненні певного її обсягу, підприємець втрачав право бути платником ЄС; тобто стимул об'єктивно трансформувався в антистимул, що провокувало податкові ухилення у формі “клонування” нових платників ЄП або тінізації доходів. Сучасний ЄП значно поширює діапазон функціонування ЄП та тим самим нівелює вказаний його антистимулюючий ефект, що є позитивним моментом у діючому спрощеному оподаткуванні.

По-четверте, не можна обійти увагою й ставки ЄП для підприємців – платників та неплатників ПДВ. Якщо у складі ціни реалізації товарів, робіт чи послуг (а так само в оподаткованому податком на додану вартість обороті, за умови застосування 20-ти відсоткової ставки ПДВ) сума ПДВ складає одну шосту частину, то досить дивно виглядає різниця між ставками 3% і 5% (для 3-ої і 4-ої груп платників ЄП) та 5% і 7% (для 5-ої і 6-ої їх груп): тут аж ніяк не простежується ця одна шоста. А збільшені ставки (відповідно 5% і 7% для вказаних вище груп платників) завуальовано “вбирають” в себе замість ПДВ податок з обороту, і об'єктивно виникає питання: чи варто та чи справедливо для усіх таких підприємців замінювати 20% ПДВ на 2% податку з обороту, адже ПДВ (при застосуванні

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інституціональні та еволюційні проблеми розвитку фінансово-кредитних систем», 18 – 19 квітня 2013 року, м. Донецьк (податковому кредиту) враховує матеріалоемність та фондоємність окремих галузей та видів діяльності, а податок з обороту (без галузевої диференціації його ставок) – негативно впливатиме саме на такі базові галузі та види діяльності, збільшуючи на них податкове навантаження.

Крім перелічених вище, існує й ціла низка інших питань, які також вимагають своїх конструктивних досліджень, і тому наукові пошуки щодо ЄП необхідно продовжувати й надалі.

ЭВОЛЮЦИЯ СИСТЕМЫ ПЕНСИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАК ИНСТИТУТА СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ

Болотская Д.В.

Институт экономики промышленности НАН Украины

Пенсионное обеспечение состоит из элементов, образующих сложную социально-экономическую систему. Каждая такая система обладает своими особенностями и имеет собственный опыт формирования и развития, исследование которого следует учитывать при решении проблем и определения возможных путей реформирования украинской пенсионной системы [1, с. 168]. Мировой опыт формирования систем пенсионного страхования в ведущих зарубежных странах рассматривался в работах Р. Холцмана [3], П. Даймонда [4], Н., в работах Всемирного Банка и других международных организаций [5]. Среди российских и украинских ученых, занимающихся вопросами развития пенсионной системы можно отметить В. Роика [2], Е. Эченикэ [6], Е. Гонтмахер [7], Л. Ткаченко [8], Е. Гайдара [9].

Впервые пенсии были введены еще во времена правления Юлия Цезаря в Римской империи, как привилегии на пожизненное содержание отдельных категорий граждан (военнослужащих) [10]. В новое время первая государственная система пенсий по возрасту для работников, занятых в частном секторе, была введена в 1889 году в Германии. Характерной чертой немецкой системы было то, что пенсионное страхование стало обязательным и основанным на взносах; на финансирование системы и работодатели, и работники были обязаны вносить средства. Пенсионная система в Германии основывалась на предыдущем опыте функционирования добровольных фондов взаимопомощи, образуемых рабочими объединениями и гильдиями. В новой системе права на пенсию основывались на ранее выплаченных страховых взносах.